

ТЕНДЕНЦІЇ ЩОДО СТАНУ ТА ПЕРСПЕКТИВ ОХОРОНИ РІДКІСНИХ ТВАРИН У СУЛЬСЬКІЙ ЗАТОЦІ КРЕМЕНЧУЦЬКОГО ВОДОСХОВИЩА

Попельнюх В.В., Жарікова А.В.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка

Сульська затока Кременчуцького водосховища вважається одним з ключових та найцінніших водно-болотних резерватів материкової частини України для збереження біорізноманіття гідрофільних видів птахів. З метою їх охорони та збереження було створено кілька заказників загальнодержавного значення: у 1974 році на площі 4500 га — Липівський (орнітологічний), у 1996 р. на площі 139,2 га — Святилівський (орнітологічний) та Сулинський (ландшафтний) — площею 7871,3 га. Ці природно-заповідні об'єкти, певною мірою, виконують визначені для даної категорії завдання, проте не є оптимальним механізмом для збереження видового біорізноманіття, оскільки відповідальність за дотримання режиму їх охорони покладена на землевласників та землекористувачів, які, за своєю суттю, не можуть забезпечити ефективну охорону даних територій (ментальна складова, не зацікавленість, відсутність матеріальних можливостей та юридичних повноважень тощо).

Створення у 2010 році в нижній частині долини ріки Сули в межах Глобинського, Семенівського та Оржицького районів Полтавської області та Чорнобаївського району Черкаської області національного природного парку (далі НПП) «Нижньосульський» на площі 18635,11 га — своєчасна міра. Сам факт створення природно-заповідної установи як юридичної одиниці, встановлення зонування території, створення та функціонування служби державної охорони парку, здійснення моніторингових наукових досліджень та проведення еколого-просвітницької роботи серед населення, сподіваємось, призупинить тенденцію щодо зменшення видового різноманіття, чисельності тварин вцілому та гідрофільних видів зокрема, особливо тих, які охороняються на міжнародному, національному та регіональному рівнях.

Дослідження останніх років показали, що із 13 рідкісних видів птахів, що регулярно траплялись під час сезонних міграцій, гніздилися і зимували на даній території у 80-90-ті роки минулого століття, нині виявлено лише 8 видів — орлана-білохвоста *Haliaeetus albicilla* L., шуліку чорногого *Milvus migrans* Gm., скопу *Pandion haliaetus* L., журавля сірого *Grus grus* L., голого *Bucephala clangula* L., мартина каспійського *Larus ichthyaetus* Pall., кроншнепа великого *Numenius arquata* L. та деркача *Crex crex* L. У межах Сульської затоки припинили гніздитись: чапля жовта *Ardeola ralloides* Scop., чапля мала біла *Egretta garzetta* L., лежень *Burchinus oedicnemus* L., ходуличник *Himantopus himantopus* L., шилодзьобка *Recurvirostra avosetta* L., кулик-сорока *Haematopus ostralegus* L. та дерихвіст степовий *Glareola nordmanni* Nordm., [1].

Малочисельні та рідкісні види найбільше потерпають від фактору турботи (відвідування островів та місць розташування колоній рекреантами у період розмноження, турбування птахів під час їх зупинок у період міграцій), незаконної забудови берегової лінії, деградації ландшафтів та сукцесійних процесів, які викликають зміну типових біотопів, що призводить до їх малопридатності чи повної непридатності для розмноження уразливих видів.

Нині в НПП «Нижньосульський» проводяться роботи з розширення площі парку за рахунок південної частини Сулинського заказника, яка на даний час не входить у межі природно-заповідної території. Вирішення цього питання та включення території НПП, яка повністю відповідає критеріями Бюро Рамсарської конвенції щодо водно-болотних угідь міжнародного значення, значно підвищить статус природно-заповідної установи на міжнародному рівні.

Література

1. Офіційний сайт національного природного парку «Нижньосульський» — <http://npp-ns.at.ua>.

ПОПЕРЕДНІ ДАНІ ПРО ВИДОВИЙ СКЛАД ОРНІТОФАУНИ ВОДНО-БОЛОТНИХ УГІДЬ УРОЧИЩА «ЦИБУЛІ» ПОЛТАВСЬКОГО РАЙОНУ

Попельнюх В.В., Кузнецов О.П.

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка

Урочище «Цибулі», яке займає площу 207 га, знаходиться на території Заворсклянської та Микільської сільських рад Полтавського району і включає 3 ключові природні комплекси: водно-болотні, лучно-болотні угіддя та лісовий масив, що примикає до нього.

Фізико-географічне положення та різноманітність природних комплексів сприяло формуванню високих показників ценотичної та флористичної типовості та значного біорізноманіття орнітокомплексів водно-болотних угідь даної території. На території урочища створені системи штучних каналів, які з'єднані двома головними водними плесами, максимальна глибина яких становить до 2,5-3 метрів. За останні роки спостерігається тенденція до зниження рівня води в плесах приблизно на 10-15 см щорічно.

Рослинність в основному представлена типовими гідрофільними видами, переважають очерет, рогози вузьколистий та широколистий. В останні роки помітні активні сукцесійні процеси, які через деякий час можуть суттєво вплинути на видове біорізноманіття цієї території.

Водно-болотні угіддя урочища «Цибулі» є місцем відтворення мисливських видів водоплавних птахів (гуски сірої, лиски, крижня та курочки водяної), тому ця територія інтенсивно використовується мисливцями під час полювань на пернату дичину. Урочище є також місцем зупинки для сірого журавля під час міграцій (Червона книги України) та місцем гніздування деркача (Європейський Червоний список).

За нашими попередніми даними водно-болотний орнітологічний комплекс нараховує 39 видів птахів, які відносяться до 16 родин. Із них 25 видів на даній території гніздяться — бугай *Botaurus stellaris* L., бугайчик *Ixobrychus minutus* L., гуска сіра *Anser anser* L., крижень *Anas platyrhynchos* L., лунь очеретяний *Circus aeruginosus* L., пастушок *Rallus aquaticus* L., погонич звичайний *Porzana porzana* L., деркач *Crex crex* L., курочка водяна *Gallinula chloropus* L., лиска *Fulica atra* L., чайка *Vanellus vanellus* L., грицик великий *Limosa limosa* L., крячок чорний *Chlidonias nigra* L., крячок білощокий *C. hybrida* Pall., рибалочка *Alcedo atthis* L., плиска жовта *Motacilla flava* L., плиска жовтоголова *M. citreola* Pall., Кобилочка річкова *Locustella fluviatilis* Wolf., очеретянка лучна *Acrocephalus schoenobaenus* L., очеретянка ставкова *A. scirpaceus* Herm., очеретянка велика *A. arundinaceus* L., трав'янка лучна *Saxicola rubetra* L., синьошийка *Luscinia svecica* L., синиця вусата *Panurus biarmicus* L., ремез *Remiz pendulinus* L. та вівсянка очеретяна *Emberiza schoeniclus* L.

Інші 14 видів зустрічаються на території під час міграцій — лебідь-кликун *Cygnus Cygnus* L., чирянка мала *Anas crecca* L., чайка *Vanellus vanellus* L., коловодник болотяний *Tringa glareola* L. та звичайний *T. totanus* L., набережник *Actitis hypoleucos* L., баранець звичайний *Gallinago gallinago* L., або перебивають у позаміграційний період, але не гніздяться — чепура велика *Egretta alba* L., чапля сіра *Ardea cinerea* L. та руда